

Sosiaali- ja terveysalan kasvun näkymät

Kari Varkila, LKT, erikoislääkäri, MBA
johtava asiantuntija
7.6.2017

Tausta ja sidonnaisuudet

Työura:

- Fennia, johtava asiantuntija, strategian kehittäminen
 - Osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun kuuluu toimenkuvaani, mutta näkemykseni eivät ole Fennian virallisia näkemyksiä
- > 20 vuotta lääketeollisuuden ja terveydenhuollon johtotehtävissä

Luottamustoimet:

- Suomen Yrittäjien hallituksen ja työvaliokunnan jäsen
- LPY:n varapuheenjohtaja ja puheenjohtaja 2009-15.
- STM; soteuudistuksen palvelukehittämisen työryhmän jäsen 2016-19.

Muut sidonnaisuudet:

- Puoliso päätoiminen yksityisyrittäjä terveydenhuollossa
- Itse olen sivutoiminen yrittäjä 100 %:sti omistamassani Meteno Oy:ssä (mm. sote-konsultointia)

Esityksen sisällöstä

1. En syleile kaikkea – kaipaen keskustelua
2. En väitä olevani oikeassa, mutta olen tehnyt kotiläksyni
3. Jokaisella ihmisellä on jokin mielipide ainakin terveydenhuollosta. Isot kysymykset ovat kuitenkin vaativia ja hyvät vastaukset myös.
4. Tiedostan, että monilla julkiseen keskusteluun osallistuvalla on paljon pelissä -entistä tai tulevaa. Tämä on rajoittanut rakentavaa keskustelua

Aloitetaan kiperillä kysymyksillä

- Suomen on lienee pakko pystyä kääntämään sotemenojen kasvukäyrä loivemmaksi? (= 3 mrd/10 vuotta)
- Tiedämmekö, mitä meille luvataan (sote palvelulupaus)? Tuskinpa!
- Voimmeko luottaa siihen, että julkinen kansalaisten oletama sote-palvelulupaus voidaan rahoittaa verovaroin vai ajaudummeko vakuutusrahoitteiseen terveydenhuoltoon? Tähän ei ole vastausta ilman laajaa keskustelua.
- Monet odottavat sosiaali- ja terveydenhuollon kehityksen tuovan uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Onko se mahdollista tai todennäköistä?

KYIVIN ENEMISYYS MAHDONNUKSILUATTUA

Jatketaan uhkakuvalla ja sen vaihtoehtoilla

UHKAKUVA:

- Seuraavien reilun kymmenen vuoden aikana kaikki sote-kasvu on nykyisen kaltaisen toiminnan määrän kasvua, koska pelkästään yli 74-vuotiaiden määrä kasvaa 0,5 miljoonasta 0,8 miljoonaan

VAIHTOEHTO:

- Sosiaali- ja terveydenhuoltoa uudistetaan niin merkittävästi, että syntyy mahdollisuuksia vähentää vaikuttamatonta toimintaa ja aikaansaada vaikuttavan toiminnan kasvua
- Jos oikein hyvin käy, tulee vaikuttavasta toiminnasta vientituloja

Tuottavuuden kasvu mahdollistaa muun kasvun

- Julkisen palvelulupauksen piiriin kuuluvaa kasvua ei voi rahoittaa lisääntyvillä verotuotoilla
- Suomen erittäin korkeasta tuloveroasteesta johtuen yksityistä rahaa kasvuun on hyvin vähän ja omaisuuteen kajoaminen on hyvin arka asia.
- VM on arvioinut, että 0,5 %:n vuotuisella tuottavuuden kohentumisella sote-kustannusten kasvusta leikkautuisi 3 mrd € seuraavien n. 10 vuoden aikana (Sote-uudistus)
- Menojen kasvu ei kuitenkaan kokonaan pysähdy, joten erilaiset tuottajat voivat kasvaa sekä kasvattamalla markkinaosuuttaan että kulkemalla kokonaiskasvun mukana
- Hyvä asia on, että valtaosa työstä tehdään Suomessa
- Vähemmän hyvää on se, että kasvusta huomattava osa valuu kaikissa tilanteissa ulkomaille, koska uudet lääkkeet ja teknologiat ovat tuontitavaraa

**On siis melko varmaa, että
kokonaispotin kasvu on pientä**

Mistä kasvulle perustaa?

Varmaa:

- Väestön ikääntyminen ja palvelujen tarpeen/kysynnän kasvu sen myötä

Lähes varmaa:

- Sairauksia voidaan hoitaa aiemman enemmän ja kauemmin
- Sairauksien hoitomenetelmien joukkoon tulee aiempaa enemmän erityisen kalliita vaihtoehtoja
- Sairauksien kirjo on varsin stabiili
- Ehkäisevä sote ei johda kustannusten pienenemiseen
- Terveysteknologian vienti kasvaa

Mahdollista:

- Uudet teknologiat osoittautuvat kustannustehokkaiksi ja kustannusvaikuttaviksi
- Tulee odottamaton sote-kriisi (esim. influenssapandemia)
- Joidenkin palveluiden vientiä tapahtuu pienessä määrin

**Kasvumahdollisuuksia syntyy vain,
jos niitä aidosti halutaan**

Kasvun käynnistäjät

- Väestön ikärakenteen muutos
- Lääkkeiden ja muiden teknologioiden kehitys
- Toimintatapojen ja työnjaon muutokset
- Asiakkaiden käyttäytymisen muutos
- Tiedon määrän kasvu ja laadun paraneminen
- Julkisesti järjestetyn ja rahoitetun sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen muutos

Väestön ikärakenteen muutos

- Iäkkäitä ihmisiä (>75 v) on seuraavien 20 vuoden aikana vuosi vuodelta paljon enemmän
- 65 – 85 vuotiaiden joukossa vähäisellä ja älykkäällä avulla pärjäävien määrä kasvaa rajusti.
 - Tämä on merkittävä mahdollisuus terveysteknologialle ja uusille palveluille
 - Tässä ikäluokassa myös yksityisen rahoituksen osuus kasvaa enemmän kuin muissa ikäluokissa
- Kun ihmiset elävät hyvin vanhoiksi, toimintakykyä merkittävästi heikentävät sairaudet yleistyvät ja kallista apua tarvitsevien määrä kasvaa
 - Tämä voi olla mahdollisuus innovatiivisille tehostetun hoivan ja turvan ratkaisuille

Lääkkeiden ja muiden teknologioiden sekä tuotteiden kehitys

- Lienee jo aika todeta, että Suomessa ei synny merkittävästi Suomea auttavia lääkekeksintöjä, mutta yksittäisiä onnistumisia tulee edelleen
 - Lääkekehitys on osaamisen kehityksen kannalta tärkeää, mutta onnistumiset on pakko luovuttaa ulkomaille varhaisessa vaiheessa
- Sote-teknologiat, joiden kehityskaari on lääkkeitä lyhyempi ja joita on mahdollista valmistaa Suomessa, voivat olla merkittävä vientimahdollisuus
- Palvelutuotteista voidaan odottaa vientituloja vain, jos avaamme sotetoiminnan niille suotuisaksi kehitysympäristöksi. Tämä on konservatiivisessa ja turvallisuushakuisessa Suomessa hyvin haasteellista

Toimintatapojen muutokset

- Olemme toimineet lähes 50-vuotta julkisessa tuotantomonopolissa. Pienimuotoiset yksityiset monopolit (kokonaisulkoistukset) ovat viime vuosina osoittautuneet julkista monopolia tehokkaammiksi. On perusteltua olettaa, että jatkuva kilpailu johtaisi vielä parempaan tulokseen. Siksi minkäänlaisia monopoleja ei pidä ylläpitää.
- Kilpailullisessa markkinassa piilee soten ja vaikuttavan kasvun todellinen mahdollisuus
- Jos luomme kilpailullisen, rohkaisevan ja kannustavan toimintaympäristön, löytyy aina jostakin joitakin, jotka yllättävät uusilla nokkelilla ja kustannusvaikuttavilla ratkaisuilla

Työnjaon muutokset

- Soteammattiryhmien välistä työnjakoa on turvallisuudesta tinkimättä uskallettava uudistaa
- Joitakin sotetehtäviä voitaneen antaa pois soteammattilaisilta ja pois verorahoitteisesta soteesta
- On varottava, ettei verorahoitteiseen soteen tuoda liian kevyttä toimintaa

Asiakkaiden käyttäytymisen muutos

- Kaikkein kustannusvaikuttavimmat tulokset saadaan soteongelmissa, kun asiakkaat muuttavat käyttäytymistään
- Useimmiten sote-ammattilaiset eivät voi muuttaa asiakkaiden käyttäytymistä, mutta asiakkaat kuitenkin muuttavat käyttäytymistään
- Sotetoiminta on huippuammattilaisten suorittamaa huolenpitoa ja interventioita ja vaikuttavaa (vain) tarkoin määritellyissä asioissa.
 - Siksi monet muutosmahdollisuudet ja –tarpeet eivät kuulu soteen, vaan muualle ihmisten arkeen.
 - Siellä muualla on huikeita kasvu- ja vaikuttavuusmahdollisuuksia (vrt. kaupunkipyörä/työmatkaliikkuminen, päivittäistavarakauppa/terveellinen ravinto, muoti-ilmiöt/älyrannekkeet, kuntosalit/ryhmäliikunta)

Tiedon määrän kasvu ja laadun paraneminen

- Haaste ja mahdollisuus samalla kertaa
 - Tietävät (oppineet) ihmiset pitävät itsestään parempaa huolta. Oppimisen mahdollistaminen ei ole enää koulujen yksinoikeus
 - Tiedon väärinkäyttö (tietoterrorismi) on yleistynyt merkittävästi
 - Informaatioteknologian kehitys parantaa tiedän laatua merkittävästi
 - On tärkeää löytää uusia keinoja väestön luottamuksen parantamiseen ja säilyttämiseen
- Tieto ja sen tehokas käsittely voivat olla vientituote, koska Suomessa on huolellisen kirjaamisen perinne, olosuhteet ovat vakaat ja kansa on homogeeninen sekä kattavat tietojärjestelmät ovat mahdollisia
- Tietojärjestelmien avulla tapahtuva liiketoiminnan arviointi, kehittäminen ja ohjaus ovat kuitenkin kasvunkin näkökulmasta edellä mainittua tieteellisen tiedon hyväksikäyttöä tärkeämpiä

Julkisesti järjestetyn ja rahoitetun sote-palvelurakenteen muutos

- Ratkaisun avaimet ovat käsissämme.
- Voimme tuhota soteuudistuksen ja kasvun mahdollisuudet pitämällä kiinni vanhasta ja suojelemalla vanhoja rakenteita ja toimintatapoja
- Tai voimme toteuttaa sen, mistä tiedämme muutoksen parempaan alkavan:
 - Luomme reiluilla pelisäännöillä toimivan kilpailullisen markkinan perustason sote-palveluihin
 - Perustason toimintaympäristön tulee mahdollistaa monipuolinen toiminta ja erityisesti kevyet palveluratkaisut
 - Erikoistasolla ja vaativissa tilanteissa tiukempi kontrolli on tarpeen, mutta silloinkin on jatkuvasti kannustettava uudelleenlaiseen toimintaan

**ON USKALLETTAVA UUDISTUA –
VAIHTOEHTOA EI OLE**